

Megemlékezés március 15-ről az alsó tagozat osztályaiban

A művelődésügyi miniszter 141/1962. M. M. számú utasítása „Az 1962–63. tanév fő feladatairól az alsófokú oktatási intézményekben” — II. szakaszának 3. pontja. a tanév munkarendi feladataival kapcsolatosan intézkedik az ünnepségekről és a megemlékezésekről. Azt javasolja, hogy „Az iskola vezetője által meghatározott formában — lehetőleg az ifjúsági mozgalom szervezésében — kell a megemlékezéseket megtartani úgy, hogy az azokra való felkészülés ne okozzon megterhelést.”

Az a körülmény, hogy a tanév fő feladatait előíró miniszteri utasítás foglalkozik a megemlékezések kérdésével és a végrehajtás formáira is utal, mutatja a probléma jelentőségét. Közismert és bizonyításra egyáltalán nem szoruló pedagógiai tény, hogy az ünnepségeknek és a megemlékezéseknek a hazafias és a szocialista erkölcsi nevelés szempontjából kiemelkedő szerepe van.

A megemlékezések formájára vonatkozó utasítások arra is felhívják a figyelmünket, hogy sokféle módon lehetséges sikeresen megoldani ezt a fontos feladatot. Az iskolák vezetésével megbízott tapasztalt igazgatók legtöbbször már eddig is megtalálták a legmegfelelőbb formákat. Mégis nagyon helyesnek kell tartanunk azt a figyelmeztetést is, hogy „lehetőleg az ifjúsági mozgalom szervezésében kell” a megemlékezéseket megtartani.

Eddigi gyakorlatunkban a megemlékezéseket olykor a tanító vagy az osztályfőnök tartotta meg valamelyik órája elején vagy végén, néhány perc alatt. Vagy a történelem- és irodalomtanárra hárították azt azzal az indokkal, hogy ő a szakember, ő látja a téma történelmi, vagy irodalmi vonatkozásait a legmélyebben, a legkorszerűbben. Ha ez az indoklás helytálló lehet is, mégis a megemlékezésnek ez a formája kevésbé hatékony, a közösségi nevelés szempontjából pedig elavult, korszerűtlen. Nem valósítja meg a tanulók aktivitásának elvét, nem tud elég hatékonyra, nevelő jellegűvé, mozgósító erejűvé válni. Ezt a célt csakis az osztály bevonásával, az ifjúsági szervezet bekapcsolásával lehet megoldani. Ez azt is jelenti egyben, hogy az osztály-megemlékezések szereplői és fokozatosan a szervezői is az életkori sajátosságok megengedte határokon belül mindinkább a tanulók legyenek. A szükséges közreműködést és irányítást természetesen a nevelőnek nyújtania kell. Iskoláink gyakorlatában erre a megoldásra is nagyon sok helyes példát találhatunk. Ezek az osztály-megemlékezések többnyire hangulatosak, meghittek, jó nevelőhatásúak és a tanulók által nagyon kedveltek. A megemlékezésekre való előkészületnek ez a formája a közösség erősödésének, gazdagodásának nagyszerű iskolája. A tanulók érdeklődése és figyelme sokkal nagyobb, ha társaik szereplését hallgatják, és így az ilyen megemlékezés hatása erőteljesebb, maradandóbb.

Nagyon fontosnak tartjuk az utasításnak ezt a figyelmeztetését: „A megemlékezések olyan formában történjenek, hogy az azokra való felkészülés ne okozzon megterhelést.”

Ennek a figyelmeztetésnek is többféle vonatkozása van. Egyfelől valóban fontos, hogy ne jelentsen a megemlékezésekre való felkészülés felesleges erőfeszítést. Másrészt arra utal, hogy a tantervi anyag pontos elvégzése egyben jelentse a tanulók részéről — legalább is fő vonásaiban — a megemlékezésekre való előkészületet is. Főleg az I–IV., de a felsőbb osztályokban is a tanterv pontosan előírja azokat az

ismereteket, fogalmakat, amelyeket a tanulók szellemi fejlődésének azon a szintjén az egyes megemlékezésekkel kapcsolatosan fel kell dolgoznunk.

Tehát az alsótagozatos olvasmányok, költemények és dalok előzetes feldolgozása során az egyes megemlékezések tartalmi anyagát is elsajátítják már a tanulók.

Ezeknek az ismereteknek a birtokában azután már össze lehet úgy állítani a megemlékezések programját, hogy azok ne igényeljenek különleges előkészületet, elsődlegesen ne ismeretközlő jellegűek legyenek, hanem főleg a tanulók érzelmeire hassanak, cselekvésre, állásfoglalásra készítsék őket. A megemlékezések nevelői hatása sokkal inkább kialakulhat a már ismert tartalmak és fogalmi jegyek birtokában. Ha magán a megemlékezésen próbálunk ismeretlen anyagot átadni, fogalmakat tisztázni, akkor nehezen sikerülhet az emelkedett hangulatot, az érzelmeket tartósan fenntartani. Közismert, hogy a gyermekek szívesebben ismételtetik azokat az olvasmányokat, verseket, meséket, dalokat, amelyeket már jól ismernek, élvezik őket, érzelmi és hangulati velejáróikat jobban átéli.

Gondos előkészítéssel, a megfelelő külső feltételek, pl. az ünnepélyesség biztosításával, a már ismert olvasmányok, versek, dalok felhasználásával egyben biztosíthatjuk a megemlékezések tudatosságát, ugyanakkor a megterheléseket is elkerüljük. Így aránylag kevés munkával összeállíthatjuk a megemlékezések anyagát. A műsor ilyen összeállításával teljesen biztosíthatjuk az ifjúsági szervezet, az osztály kollektívájának aktivitását, érdeklődését, ugyanakkor az érzelmi hatásokat maximálisan fokozhatjuk, de a tantervi anyag bevésését és rögzítését is elősegíthetjük.

Azoknak pedig, akik úgy vélik, hogy a megemlékezések hatása, nevelői értéke még megfelelő szervezés esetében is kisebb az iskolai ünnepélyeknél, elmondhatjuk, hogy az osztály-megemlékezések rendkívül alkalmasak a megemlékezés tárgyát képező anyag legeredményesebb feldolgozására. Az iskolai ünnepélyeken 6-tól 14–15 éves korig van együtt az ifjúság. Az osztályban a szellemi fejlődés általában azonos szintje, az egyforma életkori sajátosságok gazdag lehetőséget nyújtanak arra, hogy minden egyes tanuló teljes tudatossággal vegyen részt a megemlékezéseken, megértse annak tartalmát. Az életkor növekedésével párhuzamosan az érés igényeinek megfelelően a megemlékezésnek mindig lehet adni olyan új tartalmat, szempontokat, amely azt újszerűvé, érdekessé teheti a tanulóifjúság számára. Amennyire nehéz megteremteni a különböző életkorú tanulók érdeklődési, tudásbeli egységét, olyannyira természetes, sikeres és könnyű azt létrehozni és megőrizni azonos korúak esetében. Ezek az érvek azt is szeretnék hangsúlyozni, hogy a megemlékezések szerepe, súlya és jelentősége a tanulók hazafias, kommunista erkölcsi nevelése kérdésében nem jelentéktelenebb az iskolai ünnepélyeknél, csak a stílusa, a megjelenési formája más.

Vizsgáljuk meg az alábbiakban egyik jelentős nemzeti ünnepünknek, március 15-nek megemlékezés formájában való megtartását az általános iskola I–IV. osztályaiban!

A tanterv március 15-vel kapcsolatosan a következőket írja elő az *első osztályban*: „Petőfi Sándor hazaszeretete. Petőfi Sándor a szabadságért harcolt. A nagy költőtől tanult versek felelevenítése. Nemzeti zászló készítése és azok elhelyezése Petőfi Sándor képe alatt.” A megemlékezésre való előkészület során a tanító kereste azokat a gondolatokat, tapasztalatokat, amelyeket Petőfi Sándor személyével kapcsolatosan felhasználódott. Petőfi Sándorról mint költőről már hallottak a gyermekek, amikor verseit tanulták (Itt a tél... Tied vagyok... Talpra magyar...), olvastak már Petőfiről március 15-vel kapcsolatosan. Ismerik Petőfi képét. A március 15-i ünnepség előtt a kézimunka órán készítettek nemzeti zászlócskát.

Séta alkalmával megtekintették Petőfi Sándor szobrát. Otthonról is előkerült egy-egy Petőfi-kép. (Újságmelléletekből stb.) Ilyen előzmények alapján már bőséges anyag állt rendelkezésre, hogy Petőfiről úgy emlékezzenek meg, mint aki a szabadságért harcolt. Az osztályban közösen kifüggesztették Petőfi Sándor képét. A tanulók ünnepi öltözetben, kabátjukon nemzeti színű kokárdával jelentek meg az iskolában.

Egy tanuló elszavalta Petőfi: Tied vagyok tied... c. versét. Ezután a tanító megemlékezett Petőfi Sándorról.

a) Felújította a szabadság fogalmát. (Elbeszélés a kalitkába zárt, majd szabadon engedett madárkáról.)

b) Régen csak kevés szegény ember fia tanulhatott. Régen nem lehetett szabadon elköltözni egyik helyről a másikra. A szegény, dolgozó embernek a gazdagok nagyon kevés bért fizettek. — A dolgozó emberek elégedetlenek voltak életükkel. — Petőfi Sándor szerette a népet, a dolgozó embereket. Verset írt, amelyben arra buzdította a magyar népet, hogy ne nyugodjék bele nehéz életébe, rabságába.

Szavalat: Petőfi: Talpra magyar. (Első versszak.)

A tanító folytatta megemlékezését Petőfi Sándorról: — Petőfi Tied vagyok... c. versében a hazáját emlegette, mert nagyon szerette. A Talpra magyar c. versében pedig arra buzdította a népet, hogy ne nyugodjék bele nehéz életébe. — De az ellenség nem akarta jobbra tenni a szegény dolgozó emberek sorsát. A nép harcot kezdett a szabadságáért. Ezt a harcot szabadságharcnak nevezzük. Petőfi Sándor a nép hazájáért és szabadságáért harcolt. Nem félt a haláltól. Egyik versében így ír: „Ott essem el én a harc mezején!” Ez a vágya teljesült: meghalt a szabadságharcban. Ezek után a nevelő vezetésével elénekelték „Éljen a szabadság” c. ismert dalt.

Petőfiről szóló beszélgetését a tanító néhány kérdéssel fejezte be. — Mit ünnepünk március 15-én?

a) Petőfi Sándort, aki népét és hazáját életénél is jobban szerette, és a szabadságért harcolt.

b) Megemlékezünk a szabadságharcról.

Szeretünk jeléül díszítsuk fel Petőfi Sándor képét!

A legkiválóbb tanuló az osztály nevében a kép alá helyezett egy nemzeti zászlócskát és egy ibolyacsokrot.

Befejezésül egy tanuló elszavalta a Kisdobos c. verset.

A „szabadok és a rabok” fogalmának felújítása, valamint a Talpra magyar első versszakát megelőző és követő, a gyermekek életkorához alkalmazkodó ünnepélyes hangú beszélgetés jónak látszik a tantervi feladat maradéktalan megvalósítására. Petőfi Sándor már jól ismert alakja, személye, kiváló lehetőséget nyújt a még konkrét módon gondolkodó gyermekek előtt a szabadság eszméjének a megtestesítésére. Ebben az osztályban a tanító szerepe még erőteljes, de az elmondott költemények, dalok és a közös beszélgetés módot adtak a szükséges mérvű aktivitás, közösségi tevékenység megvalósítására is.

A következőkben vizsgáljuk meg, hogyan folyt le a március 15-én megtartott osztály-megemlékezés a második osztályban! Ez a megemlékezés az első osztállyal szemben már jelentős különbséget, színvonalbeli fejlődést mutat. A tantervi igénynek megfelelően, melyet az életkori fejlődés és az iskolai tanulmányok ebben az osztályban már indokolnak, megoldható a megemlékezés alapgondolata: „Március 15-e a szabadság ünnepe.” Ez a gondolat csendült ki a megemlékezés egész műsorából, a költeményekből, a feldolgozott olvasmányokból.

A megemlékezés érzelmi hatása rendkívül gazdag volt. A tanulók teljes csendben, csillogó szemekkel hallgatták meg az egyes műsorszámokat, lelkesen helyeseltek, tapsoltak. Természetesen ez nem volt véletlen, nagyon is szoros kapcsolatban állt a megemlékezés előkészítésével.

A megemlékezés előtti napon az olvasási órán hosszas vita és versengés, azt követő közös értékelés alapján állapította meg az osztály, hogy a sok-sok jelentkező, szerepelni óhajtó tanuló közül ki érdemelte meg azt a kitüntetést, hogy az osztály bizalmából tevékeny részese legyen a műsornak. Az előkészületi órán a gyermekek szívvel-lélekkel versengtek, a győztesek nagyon büszkék voltak saját magukra. A megemlékezésen pedig a közösség szinte csüggött az előadók ajkán, suttogva, magukban mondták a jól ismert és szeretett, számukra már oly sokatmondó sorokat: Hazádnak rendületlenül légy híve óh magyar! A nagy világon e kívül Nincsen számodra hely... Itt élned, halnod kell! stb.

Szükséges-e még ezek után bizonygatni, hogy az így előkészített és megtartott március 15-i megemlékezések a hazaszeretetre, a helytállásra, a közösségi érzésre nevelés olyan nagyszerű alkalmai, amelyek a nevelés legszebb eredményeit mutathatják fel.

Vizsgáljuk meg most már közelebbről, hogyan folyt le maga a megemlékezés! A tanító már jóval előbb tanulmányozta a tantervet, amely előírja a március 15-vel kapcsolatos követelményeket: „Március 15 a szabadság ünnepe. 1848. március 15-én a Nemzeti Múzeum előtt történt események.”

A fenti tantervi követelmény megvalósítása érdekében márciusban megismerkedtek a tanulók olvasás keretében a márciusi eseményekkel, megtanulták az előírt verseket, és még egy-két olyan költeményt, amely alkalmas erre a napra. Énekórán gyakorolták a márciusi dalokat, énekeket. Kézimunkaórán nemzeti színű kokárdát készítettek. A megemlékezés előtti napon a fent említett módon a tanító a tanulókkal együtt állította össze a műsort a tanult versekből, énekekből és az olvasókönyv 142. oldalán levő részben átalakított olvasmányból. Ebben az osztályban már nemcsak az ünnepi beszédet, de a műsor bevezetését, konferálását is egy-egy arra érdemes, ügyes tanuló végezte. A tanító a padok mögött mint néző vett részt a megemlékezésen. A műsort kissé részletesebben ismertetjük. Úgy véljük, megérdemli. Röviden az összekötő szöveget is közöljük.

1. szám. Ünnepegyünköt Kölcsey Ferenc Himnuszával kezdjük. Egyik tanuló szépen elszavalja a Himnusz első versszakát.

2. Kossuth katonáival együtt mi is énekeljük el a Kossuth-nótát! Vezényel Sánta Mária tanuló. Lelkesen szól a dal.

3. Most megemlékezünk március 15-e eseményeiről. Séra György elmondja nektek, mi történt 1848-ban ezen a napon.

Séra György a tankönyv átalakított olvasmányát szépen hangsúlyozva, szinte szavalva mondta el: Több mint száz évvel ezelőtt, hej, de keservesen élt itt a magyar nép! Éjjel-nappal dolgozott, mégis nyomorgott. Idegenek uralkodtak az országban. Amit a szegény ember termelt, elvették tőle. Neki semmije sem maradt. Rabságban élt saját hazájában. 1848. március 15-én kezdődött meg a harc a magyar nép szabadságáért. Az ország népe a Nemzeti Múzeum köré gyülekezett a vásárra. Délután megjelent Petőfi Sándor a fiatalokkal, a diákokkal. Az ifjúság elvegyült a Múzeum körül ácsorgó vásárosokkal. Maga Petőfi Sándor a tömeg elé lépett a Múzeum lépcsőjére s elszavalta nekik híres „Nemzeti dal”-át. A sokaság boldog örömmel hallgatta a költőt.

4. Hallgassuk meg mi is a Nemzeti dalt! Mocsai Lajos szavalja el a könyvből levő két szakaszt. (Közben az osztály együtt harsogja a szavalóval: Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!)

Ezután Séra György befejezi beszédét: Az egybegyűlték megfogadták, hogy nem élnek tovább rabságban. Esküjüktől visszhangzott egész Pest és a budai hegyek mind. Aznap Pest-Budán piros-fehér-zöld szalagot viseltek az emberek. Boldogan szavalták a Nemzeti dalt. 1848. március 15-e a szabadság napja. Felejthetetlen nap ez a magyarok történetében.

A szépen elmondott beszédet a tanulók figyelmesen hallgatták.

5. Hallgassátok meg, mit mondott Petőfi Sándor a hazáról és a szabadságról! „A magyar nép” című verset elmondja Nagy Árpád. (A tanuló elszavalja az olvasókönyvből levő két szakaszt.)

6. Énekeljünk el közösen egy szép dalt mi is a szabadságról! A dal címe: Dalolnak a madarak. Vezényel Sánta Mária.

Dalolnak a madarak

Tájról tájra szállanak

Mint szabadság zászlai

Lebegtetik szárnyaik.

7. Szabadságunkat a szovjet nép segítségével vívtuk ki véglegesen. További megőrzéséhez békére van szükségünk. A Békét akarunk c. verset elmondja Tari Gábor és Oláh Albert!

8. Énekeljünk el még egy dalt szabadságunkról! Sej, a mi lobogónkat!

Sej, a mi lobogónkat

Fényes szellők fújják,

Sej, az van arra írva:

Éljen a szabadság!

9. Ünnepegyünköt fejezzük be Vörösmarty Mihály Szózatával! Elmondja: Virág István.

Ennek a tartalmas megemlékezésnek az előkészítése nem igényelt jelentékeny külön munkát, viszont teljes mértékben mozgósította az osztály kisdobos szervezetét. Jól szemlélteti azt az állításunkat is, hogy a megemlékezésre való előkészület nevelő-mozgósító ereje és hatása szinte egyenrangú magának a megvalósításnak az értékeivel.

A harmadik osztályban megemlékezésen a tantervi követelménynek megfelelően már nem csupán egyik mozzanata szerepelt a nagy napnak, hanem Petőfi naplója alapján kibontakozott a tanulók előtt a dicső nap teljes képe. Sőt a szabadságharc egyes dicső fejezetei is megelevenedtek az elszavalt versek és a már előzőleg elmélyülten megbeszélte prózai szövegek elmondása során. A nép hősiessége, helytállása, Petőfi és társai áldozatos hazafisága lelkesítette a gyermekeket.

A megemlékezést ebben az osztályban a tanító mondotta el. A verseket és a kiválasztott szövegrészeket az osztály által arra érdemesnek jelölt tanulók adták elő.

Ebben az osztályban a tanító külön feladatának tartotta, hogy a március 15-i eseményeket a történelmi fejlődés, de a társadalmi helyzet (a dolgozók elnyomása) szempontjából is lássák és értékeljék. Így a harmadik osztályos megemlékezés a tanulók látókörét jelentősen kiszélesítette. A tanulók értelmi fejlettségéhez mérten sok új vonással bővült számukra ebben az esztendőben március 15-e jelentősége. Az eddig ismert részletek és mozzanatok mellett ezek az új jegyek biztosították erőteljes mértékben a gyermekek érdeklődését a megemlékezés iránt.

A negyedik osztályos olvasás tanterve az ünnepeink fejezetben már nem foglalkozik külön március 15-vel, nem jelöli meg a követelményeket. A megemlékezéshez

és annak tartalmához azonban bőséges anyagot szolgáltat az olvasókönyv vers- és szöveganyaga a társadalmi és történelmi alapismereteknek hazánk múltjával foglalkozó szakaszában.

A fentiek alapján a megemlékezés tartalmazhatja a nap eseményeit, a magyar nép függetlenségi harcát, abban Kossuth Lajos szerepét, a szabadságharc bukását, az azt követő elnyomást, a császár kegyetlen bosszúját.

Ez évi történelmi olvasmányaik alapján 1848-t a magyar történelem eseményeibe beillesztve kell már vizsgálni ezen a fokon.

Hazánk felszabadításával kapcsolatosan, de a társadalmi alapismereteket nyújtó olvasmányok immáron több éve folyó tárgyalása során a tanulók elegendő ismeretet szereztek ahhoz, hogy a negyedik osztályban a megemlékezés során élesen hangsúlyozhassuk az osztályszempontokat is. Ezen a szinten lehetőség van már az elnyomott nép és az idegen elnyomók éles szembeállítására. Ebben az osztályban 1848 dolgos népünk jogos szabadságvágyát példázza a tanulóknak. Ez kiváló lehetőséget ad 1848-nak 1945-tel való egybekapcsolására is. Hazaszerető, szorgalmas népünket állíthatjuk a megemlékezés középpontjába. Petőfiék nagy jelentősége kétségtelen, de most már csak úgy, mint a nép történelmi vágya és jogainak nagyérdemű megszólaltatóié és megtestesítőié. Múlthatatlanul nagyok ők, mert a nép akaratát valószínűsítették meg.

A tanító a megemlékezésre ebben az osztályban is az úttörő szervezet mozgósításával készült elő. Részleteket választottak ki azokból az olvasmányokból, amelyek alkalmasak voltak a fent megjelölt célok szemléltetésére. (Részlet: Föltámadott a tenger c. olvasmányból, Nemzeti dal, Sej, a mi lobogónkat c. dal elénklése, Csatadal, Négy nap dörgött az ágyú, Sipka, a híres toronymászó, Tóth Kálmán: Előre c. verse stb.) Az előzőleg tanult olvasmányok, versek, dalok tanulókkal közösen történt összeállítás, a szereplők kijelölése, a mondanivaló megértése az osztály- és az úttörőszervezet tevékenységének gazdag területét ölelte fel. A tanító már a szervezésben is meglehetősen háttérbe vonult, ezzel nagy mozgási lehetőséget biztosított az ifjúságnak.

Erőteljesen ráirányította a közösség figyelmét arra, hogy a megemlékezés mondanivalójában a történetiség és az osztályjelleg erősen kidomborodjék. A nép elnyomása, szabadságvágya, hősiessége, áldozatvállalása, az elnyomók kegyetlensége világosan ki kellett hogy fejeződjék.

Ezeknek a szempontoknak az érvényesítéséhez a konkrét anyagot a tanulók már meglehetősen önállóan, jó részben maguk is képesek voltak összegyűjteni. A felkészülés ezen a fokon lehet már az ifjúsági szervezet foglalkozásának a tárgya is — természetesen még mindig tanítói segítséggel. A megnövekedett konkrét tartalmi anyag miatt a nevelő nagy gondot fordított a vers- és a dalbetétek ügyes kiválasztására, műsorba illesztésére, színvonalas előadására.

A március 15-i megemlékezések vázlatos ismertetése úgy véljük meggyőzően szemlélteti, hogy az egyes osztályok megemlékezései szervesen összefüggnek egymással és a tantervi anyag, valamint a tanulók értelmi fejlődésével párhuzamosan szélesednek és mélyülnek. Ilyenformán az oktató-nevelő munka olyan ünnepélyes és szerves színfoltjaivá válnak, amelyek kiválóan alkalmasak a megemlékezés tárgyával kapcsolatosan már eddig tanult ismeretek magas szintű, érzelmileg gazdag szintézisére. Az ismert anyag maga pedig jó eszközül szolgál az érzelmek exponálására, a lelkesedés fokozására, a hazafias nevelésre.

Annak ellenére, hogy a felkészülés ilyen módon nem jelenthet megterhelést,

nagyon jó az osztály közösségének mozgósítására, önállóságának fokozására, kritikai-érzőképének fejlesztésére.

A megemlékezések kollektív előkészítése és megtartása a tanulókat életkoruknak megfelelő közelségbe hozza a megemlékezések mondanivalójával. Lehetővé tesz olyan megoldásokat, amelyre az osztálynak nevelési szempontból legnagyobb szüksége van. Így az aktualizálás konkrét, az osztályra maradandó hatású lesz. A formalizmus pedig szinte teljesen kiküszöbölhetővé válik.

A megemlékezések legjobb formáinak keresésével, továbbfejlesztésével érdemes még foglalkozni. A fenti megjegyzések ugyan a többi megemlékezésekre is vonatkoznak, mégis sok nyitott kaput hagynak hátra. Inkább csak a kérdéssel való foglalkozás megkezdésének, bevezetésének, semmint feleletadásnak az igényével jelentkezett ez a rövid tanulmány. Mély meggyőződéssel kívánta hangsúlyozni, hogy a megemlékezések a hazafias nevelésnek nagyon értékes, jelenleg talán még nem kellőképpen elismert és nem mindenkor a leghatásosabban megvalósított formái.

FORRÁSOK:

Jeszipov—Goncsarov—Kairov—Zankov: Pedagógia.

A művelődésügyi miniszter 141/1962. (M. K. 12.) M. M. számú utasítása.

Majzik Sándor I. o-s, *Márai Rózsa* II. o-s, *Apró Mátyás* III. o-s és *Kálmán Jánosné* IV. o-s gyakorló iskolai tanítók 1962. március 15-én tartott megemlékezéseinek vázlatai.

CSILLIK LÁSZLÓ

gyakorló iskolai igazgató, Szeged

A rajzos táblai vázlat szerepe az általános iskolai történelem tanításában

E folyóirat 1962. II./3. számában az úgynevezett magyarázó rajzok szerepét igyekeztem bemutatni az általános iskolai történelem tanításában.¹ Tanulmányomban hangsúlyoztam, hogy a történelmi konkrétumok bemutatását, az eleven szemléletet — a tárgy múltbeliségénél fogva — a tanár előszavas előadása jelenti elsősorban, melynek legfőbb módszerei: az elbeszélés, a leírás és a magyarázat. A történelmi absztrakciók, a fogalmak, törvényszerűségek, stb. kialakításában azonban — egyéb szemléltetési lehetőségek mellett — nagy szerepet játszanak a táblai magyarázó rajzok, amelyek a képszerűség síkjára emelik azt, ami az általános iskolai fokon szinte „megfoghatatlannak” látszik.

Jelzett tanulmányommal kapcsolatban felmerült a kérdés: nem a rajzos táblai vázlatról van szó?

Mielőtt erre válaszolnék, szükséges egy-két gondolatot felvetni a táblai vázlatról általában.

„A táblavázlat egyik fontos didaktikai célja és feladata: az ismeretek rögzítése. Döntő elve a lényeg megláttatása és megőrzése.”² Emellett a táblai vázlat készítése a gondolkodás fejlesztésének egyik fontos eszköze, „mert megköveteli az értelemnek a tartalom feletti uralmát, az összetartozó részek széttagolását, emellett az egésznek mint teljes egységnek megőrzését” — fejt ki Gruzdjev professzor, s e megállapításnak